

Mag. Tanja Bezić

Razvoj in spremljanje delovanja mreže svetovalnih služb¹

Povzetek: V prispevku predstavljamo izide analize, ki smo jo v okviru projekta Razvoj in spremljanje delovanja mreže svetovalnih služb opravili leta 2007. Analizirali smo stanje glede zaposlenih svetovalnih delavcev v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah ter mnenja svetovalnih delavcev in ravnateljev (osnovnih šol, osnovnih šol z oddelki vrtca in srednjih šol) o razmerah za delo svetovalnih služb. Na podlagi ugotovitev predlagamo nekatere sistemske in organizacijske rešitve, ki bi lahko prispevale k posodabljanju dela svetovalnih služb in posodobitvi delovanje njihove mreže. Analiza je pokazala, da je pri zagotavljanju ustreznih razmer za kakovostno delo svetovalnih služb enako pomembno upoštevati poleg števila učencev oz. dijakov tudi z zakoni in konceptualnimi dokumenti predvidene vsebine nalog in njihov obseg. Čeprav se število učencev in dijakov v slovenskih šolah realno zmanjšuje, to nikakor ne pomeni, da bi zaradi tega slovenska šola lahko shajala z manj svetovalnimi delavci. Tudi kakršna koli ne dovolj preiščljena organizacijska sprememba v delovanju teh služb bi lahko povzročila nepredvidene posledice. To pa ne pomeni, da smemo nekritično sprejemati zdajšnje stanje, pomeni le, da je vsako spreminjanje delovanja treba vedno znova ovrednotiti predvsem z vidika blaginje učenca oz. dijaka, pa tudi z vidika notranje razvojne moči vrtca oz. šole.

Ključne besede: svetovalno delo v osnovni in srednji šoli, normativi za zaposlitev, dejavnosti svetovalne službe, administrativno delo svetovalnih delavcev, sodelovanje svetovalnih delavcev z učitelji in vzgojitelji, med šolami in povezovanje v lokalnem okolju.

UDK: 37.048.2

Pregledni znanstveni prispevek

Mag. Tanja Bezić, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana; e-naslov: tanja.bezic@zrss.si

Uvod

Vsako obdobje razvoja šolskega sistema prinese nekaj izboljšav in posodobitev, posamezna pa tudi večje spremembe. Eno takšnih obdobje je bilo obdobje celostne kurikularne prenove v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Poleg nove šolske zakonodaje je prineslo tudi nekatere nove kurikularne dokumente. Mednje lahko umestimo tudi Programske smernice za delo svetovalnih služb v vseh šolskih podsistemi ter na področju predšolske vzgoje (Programske smernice ... 1999). Kako smo nove usmeritve doslej uvajali in uresničevali, je bilo pred kratkim že podrobneje predstavljeno (Bezić 2007), zato v tem prispevku v uvodnem delu povzemamo le tista spoznanja, ki so bila neposredno izhodišče in podlaga za analizo, ki jo predstavljamo tokrat. Namen tega prispevka pa je predvsem podrobneje osvetliti nekatere aktualne probleme dela svetovalnih služb in predloge projektne skupine za njihovo razreševanje.

Teoretična in empirična izhodišča analize

Svetovalne službe v vzgojno-izobraževalnih javnih zavodih v Sloveniji delujejo na podlagi zakona (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja – ZOFVI, 67. člen) in v skladu z usmeritvami Programskih smernic za delo svetovalne službe, ki jih je maja 1999 sprejel Strokovni svet RS za splošno izobraževanje. Strokovno podporo za uvajanje smernic in sprotno spremljanje njihovega uresničevanja izvaja Zavod RS za šolstvo (odslej ZRSŠ). Doslej so bile v ta namen izpeljane številne dejavnosti, namenjene usposabljanju svetovalnih delavcev (Bezić 2007), ter opravljeni dve spremljavi (Škarič idr. 2004, 2005).

Zaradi pomembnih nalog svetovalnih delavcev, ki so jih ti dobili z novimi

¹ Projekt Zavoda RS za šolstvo, šolsko leto 2006/07. Nosilka projekta: mag. Tanja Bezić. Sodelavci: Urška Margan, Tomi Deutsch, mag. Cvetka Bizjak; zunanji sodelavci – člani komisije za posodabljanje dela svetovalnih služb v vrtcih, šolah in domovih: prof. dr. Metod Resman, mag. Vida Lončarič, Milena Vidovič, Brigita Rupar.

programskimi smernicami, z novimi koncepti (npr. Koncept odkrivanja in vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi, 1999) ter z novimi zakoni (npr. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami – ZUOPP, 2000), se je povečala intenzivnost in tudi obseg dela svetovalnih delavcev, in to ne glede na to, da npr. v osnovni šoli ne izvajajo več vseh nekdanj dokaj obsežnih nalog, povezanih z vpisom šolskih novincev.

Zaradi aktualnih družbenih in socialnih razmer ter vse večje avtonomije vrtca ali šole se je povečala potreba po razvojno-preventivnem delu, po dejavnostih pomoči in sodelovanju svetovalnih služb v nalogah načrtovanja, spremljanja in evalvacije dela šol oz. vrtcev, in to na vseh področjih vsakdanjega življenja in dela šole.

Uveljavljanje koncepta vseživljenjskega učenja zahteva več in intenzivnejše sodelovanje z učitelji na področju učenja in poučevanja ter telesnega, osebnega in socialnega razvoja učencev oz. dijakov ter tudi na področju karierne orientacije.

Na področju učenja in poučevanja so svetovalni delavci vključeni v najrazličnejše razvojnoaplikativne projekte in akcijske raziskave (inovacijske projekte šol). Sodelujejo v projektih za preprečevanje osipa, v projektih pomoči učencem z učnimi težavami, v projektih integracije otrok s posebnimi potrebami ter še posebej skrbijo za mnoge naloge v okviru uresničevanja koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi.

Naraščajo tudi potrebe *po razvojno-preventivnem delu svetovalne službe na področjih, kot so preprečevanje nasilja med vrstniki, preprečevanje različnih odvisnosti (droge, igre na srečo, hrana) ter tudi dejavnosti za zgodnje odkrivanje in preprečevanje najrazličnejših zlorab otrok in mladostnikov s strani odraslih.*

Potrebno je tudi več vključevanja svetovalnih delavcev v procese razvoja sodelovanja med šolo in starši oz. družinami.

Dejstva kažejo, da se v družbi sicer širi mreža svetovalnih ustanov tako za učence kot starše, vendar pa to poleg prednosti prinaša tudi nekaj novih težav pri *usklajevanju svetovalnega dela* tako vsebinsko kot organizacijsko.

Z vpeljavo novih in prenovljenih izobraževalnih programov (devetletna osnovna šola, prenovljeni in novi programi srednjih šol) ter s povečevanjem avtonomije šole se je povečala *vloga svetovalnih delavcev v notranjem razvojnem delu šol.*

Veliko novih nalog zahteva *več upravno-administrativnega dela* tudi za naloge, povezane s sprotnim spremljanjem dela šole, integracijo otrok s posebnimi potrebami, z oblikovanjem baz podatkov o učencih itn.

Poleg tega nekateri svetovalni delavci, kar je značilno predvsem za srednje šole, skrbijo tudi za zbiranje podatkov za šolsko statistiko, poleg svetovalnega dela tudi poučujejo, izvajajo dodatno strokovno pomoč itn.

Zaradi odprave upoštevanja specifičnih razmer za sistemizacijo delovnih mest (ukrep Ministrstva za šolstvo in šport v letu 2006) so mnogi svetovalni delavci izgubili polno delovno obveznost, čeprav se jim delovne naloge niso odvzele ali zato zmanjšale.

Vse skupaj je zagotovo prispevalo k temu, da že nekaj časa javno izražajo nemoč nad prevelikim obsegom dela (poročila študijskih skupin in posvetov

Društva svetovalnih delavcev) in nad tem, da v resnici ne zmorejo dovolj kakovostno opraviti vseh nalog, ki jih predvidevajo Programske smernice.

Predvsem opozarjajo na to, da se ne strinjajo z ukinitvijo možnosti za upoštevanje specifik pri zaposlovanju, želijo jasno opredelitev Ministrstva za šolstvo o pravici do fleksibilnega delovnega časa, ostro nasprotujejo povečanju normativov za zaposlitev oz. dejstvu, da navkljub povečanju obsega nalog mnogi nimajo več polne obveznosti in poleg svetovalnega dela opravljajo vse mogoče in nemogoče, sicer seveda potrebne naloge (jutrzanje varstvo, OPB, knjižničarsko delo, poučevanje, dodatna strokovna pomoč otrokom s posebnimi potrebami itn.). Svetovalni delavci srednjih šol poudarjajo absolutno previsoke normative za njihovo zaposlovanje, svetovalni delavci v vrtcih pri osnovnih šolah pa tudi problem neupoštevanja oddelkov vrtca pri njihovih obremenitvah.

Omenjena dejstva potrjuje pravzaprav že analiza iz leta 2004/05 (Bezić 2007).

Tedaj je bilo ugotovljeno, da je za uresničevanje poslanstva svetovalne službe, zapisanega v Programskih smernicah, potrebno vsaj naslednje:

- povečati stopnjo udeležnosti svetovalnih delavcev v načrtovanju, spremljanju in evalvaciji dela šole in zagotoviti stalno, načrtno in sistematično evalvacijo lastnega dela;
- ustrezno umestiti svetovalno službo v kontekst načrtovanja in izvajanja celostnih programov svetovanja za šolo;
- zagotoviti stalno skrb za kakovost svetovanja, zato morajo biti samo-evalvacija, intervizija in vključenost v supervizijo nujni del svetovalne službe in tudi šole;
- oblikovati mreže za sodelovanje svetovalcev v lokalnem okolju (preglednost, jasne osrednje funkcije v sistemu, sistematično povezovanje);
- oblikovati strokovne podlage za določanje normativov za zaposlovanje svetovalnih delavcev;
- iz letnega delovnega načrta svetovalne službe čim bolj izločiti administrativne naloge, povezane z upravnimi in vodstvenimi nalogami;
- v zakonu opredeliti fleksibilnost delovnega časa ter opredeliti obvezno dokumentacijo.

Nekatere omenjene ugotovitve pa so bile presplošne, da bi lahko rabile za konkretno akcijo. Tako smo na Zavodu RS za šolstvo s podporo Ministrstva za šolstvo in šport oblikovali projekt z naslovom Razvoj in spremljanje delovanja mreže svetovalnih služb, v katerem smo si kot začetek zadali nalogo, da s posebno analizo podrobneje proučimo nekatere najaktualnejše probleme in predlagamo nujne rešitve.

Namen projekta in analize

Temeljni namen projekta je bil na podlagi analize aktualnih razmer za delo svetovalnih služb in težišč in problemov njihovega vsakodnevnega delovanja v šolah in okolju oblikovati predloge za izboljšanje razmer, in sicer tako z orga-

nizacijskega kot s strokovnega vidika. Na podlagi navedenih dejstev in tudi zaradi aktualnih dogajanj v šolstvu (spremembe zakonodaje, stalno poročanje svetovalnih delavcev o preobremenjenosti na eni strani in na drugi o strahu pred izgubo že doseženega statusa) smo se odločili, da se najprej lotimo poglobljene analize najpomembnejših aktualnih problemov svetovalnih delavcev in preverjanja zamisli o drugačnem načinu delovanja svetovalnih služb. Med temi je bila za preverjanje izbrana tudi zamisel o delovanju v centrih šol. Namen je bil tudi predlagati nujne naslednje korake za reševanje odkritih problemov.

Cilji analize

Da bi namen dosegli, smo se odločili za naslednje cilje analize:

- a) na podlagi uradnih podatkov Ministrstva za šolstvo in šport in Urada RS za statistiko ugotoviti število svetovalnih delavcev, zaposlenih za polni ali nepolni delovni čas;
- b) analizirati ocene svetovalnih delavcev o nujnih pogojih za uspešno uresničevanje Programskih smernic, med katerimi smo želeli posebej preveriti, katera merila je, po njihovi presoji, nujno treba upoštevati pri sistemizaciji delovnega mesta oz. za določanje normativov za zaposlitev;
- c) analizirati ocene svetovalni delavcev o ideji, da bi njihovo delovanje lahko izboljšali in zmanjšali njihovo obremenitev tudi tako, da bi se za izvedbo specifičnih strokovnih nalog povezale šole med seboj;
- č) analizirati ocene svetovalnih delavcev o mnenju strokovnjakov, da bi bilo nujno vzpostaviti boljše povezave med različnimi svetovalci v lokalnem okolju (Vilič Klenovšek idr. 2006);
- d) analizirati najpogostejše probleme učencev in dijakov, v reševanje katerih se vključujejo svetovalni delavci, ter še posebej analizirati področja življenja in dela šole, na katerih svetovalni delavci sodelujejo v timih skupaj z učitelji;
- e) ugotoviti, katere razvojno-analitične naloge svetovalni delavci opravljajo in ali so za to delo dovolj usposobljeni;
- f) ugotoviti, katere so tiste administrativne naloge, ki jih svetovalni delavci ne sprejemajo kot del lastnega dela, pa jih vendarle morajo opravljati;
- g) ugotoviti, ali obstajajo med različnimi profili svetovalnih delavcev pomembne razlike v ocenah in predlogih rešitev;
- h) ugotoviti težo njihovih problemov s tem, da se izrečejo o tem, ali bi menjali delovno mesto, če bi imeli priložnost;
- i) ugotoviti, kako se glede istih vprašanj skladajo ocene in mnenja svetovalnih delavcev z ocenami in mnenji ravnateljev.

Metodologija

V analizi smo za zbiranje podatkov uporabili dve metodi:

- analizo podatkov iz uradnih dokumentov,

- analizo odgovorov svetovalnih delavcev in ravnateljev osnovnih in srednjih šol na vprašanja v anonimnem anketnem vprašalniku.

Vprašalnik smo vsem svetovalnim delavcem vrtcev, osnovnih in srednjih šol poslali po e-pošti. Poslali smo ga na 450 osnovnih in na 142 srednjih šol za mladino ter vsem svetovalnim delavcem v samostojnih vrtcih. Svetovalne delavce pa smo zaprosili, da vprašalnik posredujejo ravnateljem. Ker je bil odziv svetovalnih delavcev in ravnateljev iz samostojnih vrtcev neznan (8 vrnjenih vprašalnikov), ugotovitev ne moremo sploševati na ta del podsistema.

Zbrane odgovore smo obdelali z statističnim paketom SPSS. Odgovore na vprašanja odprtega tipa smo najprej kodirali in pri tem kot kriterij upoštevali pet temeljnih področij dela svetovalnih služb, kot so opredeljena v Programskih smernicah. Za vsak odgovor smo določili kodo glede na njegovo povezanost s temeljnim področjem dela svetovalne službe. Potem smo vse odgovore znova zajeli v obdelavo.

Za primerjavo med odgovori smo opredelili naslednje neodvisne variable in njihove vrednosti:

- a) delovno mesto respondenta – ravnatelj ali svetovalni delavec;
- b) profil svetovalnega delavca – pedagog, psiholog, socialni delavec, socialni pedagog, defektolog;
- c) število učencev oz. dijakov na enega od svetovalnih delavcev: do 400; od 401 do 600; od 601 do 800; od 801 do 1000; več kot 1001.

Glede na obseg zajete populacije rezultate ocenjujemo kot veljavne. Visoka skladnost med odgovori ravnateljev in svetovalnih delavcev pa nam daje podlago za oceno, da so rezultati tudi zanesljivi.

Rezultati z interpretacijo

V nadaljevanju predstavljamo rezultate analize uradne dokumentacije o zaposlenih svetovalnih delavcih ter analize odgovorov na posamezna vprašanja v vprašalniku. Pri vsakem vprašanju hkrati predstavljamo tudi rezultate primerjav glede na neodvisne variable oz. prikazujemo, kako se odgovori različnih respondentov med seboj razlikujejo. Odgovore in primerjave sproti tudi interpretiramo. Nekatero rezultate prikazujemo tudi grafično, nekatere pa, zaradi omejenega prostora in namena prispevka, zgolj pisno. Podrobnejše rezultate pa lahko tisti, ki jih to zanima, najdejo tudi o tudi na spletni strani Zavoda RS za šolstvo pri objavah področne skupine za svetovalno delo.

Značilnosti populacije

Uradni podatki o sistemiziranih delovnih mestih svetovalnih delavcev

Po podatkih Ministrstva RS za šolstvo in šport je bilo ob koncu šolskega leta 2006/07 v 450 osnovnih šolah sistemiziranih za polni delovni čas 469 svetovalnih delavcev na 171.358 učencev oz. en polno zaposleni svetovalni delavec na

približno 360 učencev. Natančnega števila vseh oseb, ki opravljajo svetovalno delo v osnovnih šolah, pa iz nam dostopnih podatkov ni bilo mogoče ugotoviti, ker bi morali uporabiti osebne podatke zaposlenih (ena oseba je npr. zaposlena na dveh ali treh šolah), tega pa pomen in namen raziskave ne upravičujeta.

V 142 srednjih šolah za mladino pa je bilo konec šolskega leta 2005/06 od skupaj 196 svetovalnih delavcev za polni delovni čas zaposlenih 168 svetovalnih delavcev ali približno en svetovalni delavec na približno 500 dijakov (97.885 dijakov).

Značilnosti respondentov

Na vprašalnik je skupaj odgovorilo 512 anketirancev, od tega skupaj 347 svetovalnih delavcev in 165 ravnateljev. To pomeni 63,33 % vseh svetovalnih delavcev iz osnovnih šol, 43,66 % svetovalnih delavcev iz srednjih šol, 28,89 % ravnateljev osnovnih šol in 24,65 % ravnateljev srednjih šol.

Med svetovalnimi delavci je bilo največ pedagogov (36,74 %), sledijo psihologi (28,28 %), socialni delavci (20,70 %), socialni pedagogi (8,45 %) in defektologi (5,8 %). Takšni deleži odgovarjajo tudi siceršnjim deležem posameznih profilov svetovalnih delavcev, kar lahko razberemo iz sicer neuradnih podatkov o članih študijskih skupinah svetovalnih delavcev, ki jih hrani ZRSŠ.

Število otrok/učencev/ dijakov	Svetovalni delavci – N	N %	Ravnatelji – N	N %
Do 400	211	61,70	96	58,90
Od 401 do 600	84	24,56	40	24,54
Od 601 do 800	31	9,06	17	10,43
Od 801 do 1000	13	3,80	9	5,52
Več kot 1001	3	0,88	1	0,61
Skupaj	342	100	163	100

Preglednica 1: Število otrok /učencev /dijakov na enega svetovalnega delavca

Vidimo, da je največji del svetovalnih delavcev (61,7 %) in ravnateljev (58,9 %) iz šol z do 400 učencev na enega svetovalnega delavca; kljub vsemu pa je skupaj kar 13,74 % svetovalnih delavcev in 16,56 % ravnateljev iz šol, kjer imajo več kot več kot 600 učencev na enega svetovalnega delavca. Čeprav gre za majhen delež, pa je vendarle zelo neugodno, da je na približno 5 % šol na enega svetovalnega delavca še zmeraj več kakor 800 učencev. Podrobnejši vpogled v podatke nam je pokazal, da gre v tem primeru za srednje šole.

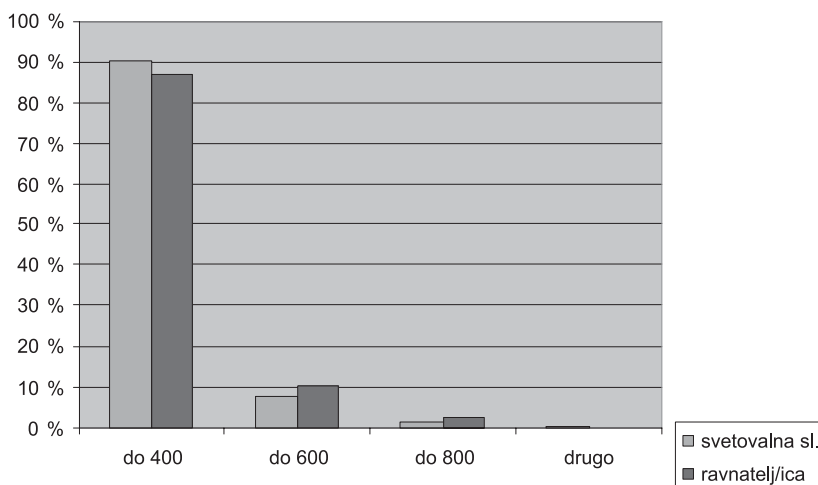
Razmere za delo svetovalnih služb in naloge

Katera je zgornja meja števila učencev na enega svetovalnega delavca?

Ugotavljali smo, kaj menijo svetovalni delavci in ravnatelji glede zgornje meje števila otrok/učencev/dijakov na enega svetovalnega delavca, ki po njihovi

vem mnenju dejansko še omogoča, da lahko svetovalni delavec svoje delo opravi v skladu z zapisanimi opredelitvami v programskih smernicah. Ugotovili smo, da so mnenja svetovalnih delavcev in ravnateljev zelo skladna. Daleč največ jih meni, da je zgornja meja 400 otrok na enega svetovalnega delavca. Tako meni 90,4 % svetovalnih delavcev in 87 % ravnateljev.

Odgovore prikazuje naslednji graf.

Graf 1: Zgornja meja učencev na enega svetovalnega delavca

Kateri so nujni kriteriji pri postavljanju normativov za zaposlitev svetovalnih delavcev s polno obveznostjo?

Ugotavljali smo, kateri so po mnenju ravnateljev in svetovalnih delavcev najpomembnejši trije kriteriji, ki bi nujno morali soditi v kriterije za oblikovanje normativov za zaposlitev svetovalnih delavcev.

Svetovalni delavci in ravnatelji na prva tri mesta postavljajo (od R1 do R3):

- R1 – število učencev/dijakov,
- R2 – število otrok z odločbami,
- R3 – organizacijo institucije (enovita ali z enotami, podružnicami, različni podsistemi).

Odgovori se ne razlikujejo niti ob upoštevanju števila otrok/učencev/dijakov na enega svetovalnega delavca.

Pri svetovalnih delavcih po rangih sledijo naslednji kriteriji:

- R4 – oddaljenost specializiranih ustanov,
- R5 – gospodarska razvitost oz. nerazvitost okolja in
- R6 – število identificiranih nadarjenih učencev.

Število identificiranih nadarjenih učencev na 4. mestu navajajo le psihologi, kar je zagotovo povezano z njihovimi nalogami v procesu identifikacije nadarjenih.

Pri ravnateljih po rangih sledijo:

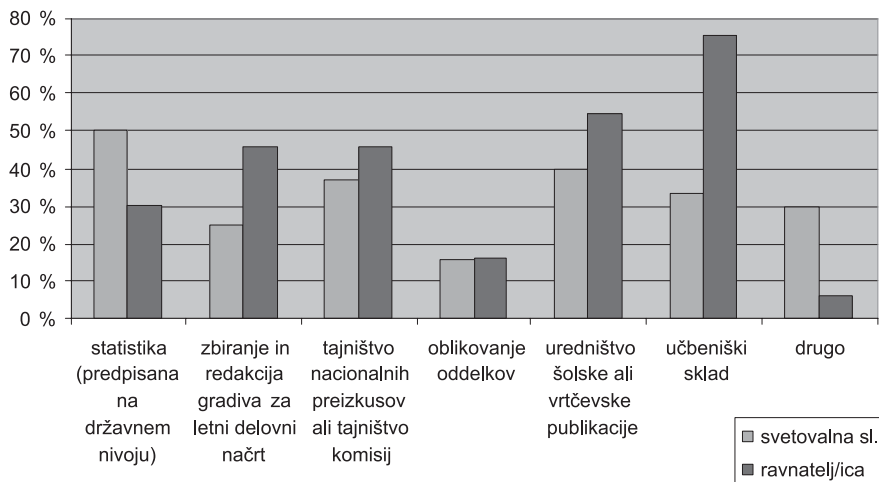
- R4 – gospodarska razvitost okolja,
- R5 – število identificiranih nadarjenih učencev,
- R6 – število strokovnih delavcev institucije ter
- R7 – oddaljenost specializiranih ustanov.

Skladnost med mnenji svetovalnih delavcev in ravnateljev je izjemno velika, zato bi navedene kriterije za oblikovanje normativov ustrezno ministrstvo moralo upoštevati. Mnenja tudi potrjujejo izjemno obremenjenost svetovalnih delavcev z delom za otroke z odločbami o usmeritvi v programe z dodatno strokovno pomočjo. Že prejšnje analize pa so pokazale (Škarič idr. 2004, 2005), da mnogi svetovalni delavci pogosto prevzemajo tudi tiste naloge razrednikov, ki jih določata 62. in 63. člen ZOFVI.

Katere administrativne naloge ne spadajo v delo svetovalne službe, pa jih svetovalni delavci opravljajo?

Ugotavljali smo, katere administrativne naloge po mnenju svetovalnih delavcev in ravnateljev ne spadajo v delo svetovalne službe, pa jih le-ti opravljajo.

Tukaj se mnenja svetovalnih delavcev in ravnateljev nekoliko bolj razhajajo, kakor vidimo v grafu 2.

Graf 2: Administrativne naloge, ki ne spadajo v delo svetovalne službe

Vidimo, da svetovalni delavci najpogosteje oz. na prvih treh mestih navajajo – šolsko statistiko, uredništvo šolskih publikacij in učbeniški sklad. Pri ravnateljih pa si sledijo učbeniški sklad, šolske publikacije ter na tretjem mestu tajništvo nacionalnih preizkusov.

Iz odgovorov je mogoče razbrati, da ravnatelji redkeje menijo, da med take naloge spada šolska statistika, svetovalni delavci pa, da učbeniški sklad. Ker pa

ravnateljji navajajo nasploh več takšnih nalog kot svetovalni delavci, je mogoče, da ti delavci manj kritično gledajo na nekatere naloge, ki jih dobivajo (npr. učbeniški sklad). Morda pa ravnateljji za nekatere druge (npr. šolska statistika) manj radi priznajo, da jih nalagajo svetovalnim delavcem. Nobena od naštetih nalog pa seveda ne spada v področje svetovalnega dela.

Kaj menijo svetovalni delavci in ravnateljji o ideji o delu svetovalnih delavcev v »centrih šol«?

Sledilo je vprašanje o tem, kaj menijo svetovalni delavci in ravnateljji o ideji, da bi se šola/vrtec povezal v center z drugimi ter kako bi to vplivalo na njihovo delo. Ponujenih je bilo nekaj zaprtih odgovorov in nekaj odgovorov, kjer so lahko pripisali pojasnila. Zaradi njihovega pomena tudi pojasnila prikazujemo v naslednjih preglednicah.

Prevzem področja	Svetovalna služba		Ravnatelj/ica	
	n	%	n	%
1. da, ker so zaposleni različni profili svetovalnih delavcev	60	17,5 %	45	28,7 %
2. da, eden bi lahko koordiniral posamezno področje	70	20,5 %	47	29,9 %
3. ne, ker so zaposleni enaki profili svetovalnih delavcev	61	17,8 %	22	14,0 %
4. ne, mislim, da so vrtci/šole preveč oddaljene druga od druge	69	20,2 %	26	16,6 %
5. ne, mislim, da so programi preveč različni	56	16,4 %	22	14,0 %
6. če bi jih bilo več v skupni svetovalni službi, bi moral biti en svetovalni delavec vodja službe	46	13,5 %	27	17,2 %
7. mislim, da bi morali kljub temu zaposliti vsaj še ... (pripišite profil svetovalnega delavca)	39	11,4 %	13	8,3 %
8. opisana rešitev se mi ne zdi primerna, ker ...	186	54,4 %	65	41,4 %
9. opisana rešitev se bi mi zdelo zelo koristna, ker ...	34	9,9 %	10	6,4 %
10. to bi bilo zelo neprimerno, ker ...	103	30,1 %	28	17,8 %
11. to bi bilo zelo koristno, vendar bi ...	33	9,6 %	11	7,0 %
Skupaj	342	100,0 %	157	100,0 %

Preglednica 2: Odgovori svetovalnih delavcev in ravnateljev na vprašanje: Če bi se vaša šola/vrtec povezal v center z drugimi, ali bi to omogočilo, da vsak svetovalni delavec prevzame katero posebno področje dela tudi na drugih?

Razlog	Svetovalna služba		Ravnatelj/ica	
	n	%	n	%
organizacijske težave	30	8,8 %	9	5,7 %
boljše delo (timi, pokritost z vsemi profili)	0	0,0 %	1	0,6 %
slabše delo (nepoznavanje problematike, težja dosegljiv svetovalni delavec, izničenje koncepta dela)	146	42,7 %	47	29,9 %
Skupaj	342	100,0 %	157	100,0 %

Preglednica 3: Pregled pojasnil k odgovoru 8: Opisana rešitev se mi ne zdi primerna, ker ...

Razlog	Svetovalna služba		Ravnatelj/ica	
	n	%	n	%
organizacijske težave	33	9,6 %	14	8,9 %
boljše delo (timi, pokritost z vsemi profili)	49	14,3 %	11	7,0 %
slabše delo (nepoznavanje problematike, težja dosegljiv svetovalni delavec, izničenje koncepta dela)	9	2,6 %	1	0,6 %
Skupaj	342	100,0 %	157	100,0 %

Preglednica 4: Pregled pojasnil k odgovoru 10: To bi bilo zelo neprimerno, ker ...

Razlog	Svetovalna služba		Ravnatelj/ica	
	n	%	n	%
»Izposoja« kadrov, ker imajo svetovalni delavci zelo različne naloge, dopolnjevanje kadrov – timi, večji učinek, manjša obremenitev	32	9,4 %	8	5,1 %
šole imajo različno število dijakov	1	0,3 %	1	0,6 %
Skupaj	342	100,0 %	157	100,0 %

Preglednica 5: Pregled pojasnil k odgovoru 9: Opisana rešitev se bi mi zdela zelo koristna, ker ...

Razlog	Svetovalna služba		Ravnatelj/ica	
	n	%	n	%
problem oddaljenosti, koordinacije, kakovosti dela	6	1,8 %	7	4,5 %
imajo šole dovolj svetovalnih delavcev	4	1,2 %	2	1,3 %
svetovalni delavec mora živeti s šolo; premalo poznajo učence in učitelje na drugih šolah	21	6,1 %	1	0,6 %
Skupaj	342	100,0 %	157	100,0 %

Preglednica 6: Pregled pojasnil k odgovoru 11: To bi bilo zelo koristno, vendar bi ...

Daleč najpogostejši je bil odgovor, tako svetovalnih delavcev kot ravnateljev, da se jim to ne zdi primerno. Tako meni 54 % svetovalnih delavcev in 41 % ravnateljev. Še jasneje negativen odgovor potrdijo mnenja, da se jim rešitev zdi zelo neprimerna. Tako meni kar 30,1 % svetovalnih delavcev in 17,8 % ravnateljev. Sicer pa so, bolj kot drugi, temu naklonjeni ravnatelji velikih šol.

Spoznano dejstvo je nujno treba upoštevati pri načrtovanju sprememb. Če bi se torej zgodile, bi naleteli na odločen odpor, kar bi izjemno negativno vplivalo na vpeljevanje tovrstnih sprememb.

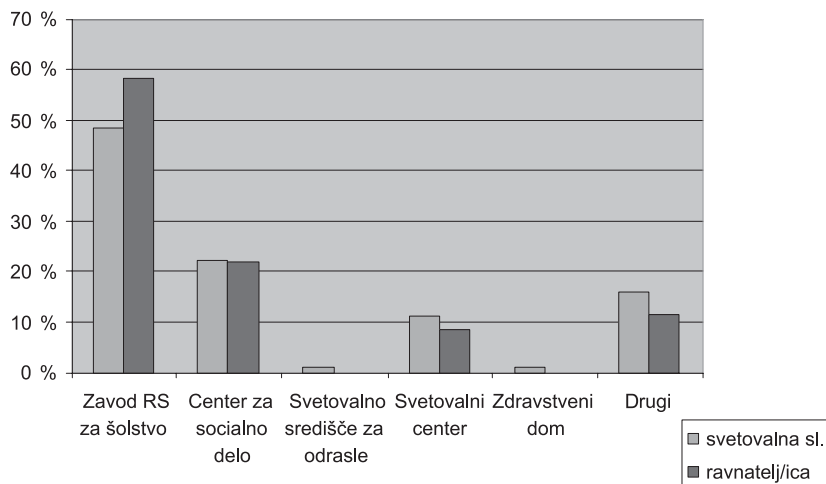
Kljub vsemu pa obstaja približno 20 % svetovalnih delavcev in nekoliko manj ravnateljev, ki pa se jim takšna rešitev zdi primerna ali celo zelo primerna. Te pa bi lahko pritegnili v razvojni projekt, kjer bi idejo in model empirično še temeljiteje preverili, npr. z akcijsko raziskavo.

Ali bi se v lokalnem okolju morale sistematično organizirati sodelovanje med svetovalci različnih institucij?

Sledilo je vprašanje o tem, ali bi se v občini (ali za bližnje občine) morala organizirati srečanja vseh strokovnjakov, ki dajejo svetovalno pomoč otrokom/učencem/dijakom in staršem?

Spodnji graf (graf 3) dobro ponazarja visoko podporo tej ideji. Tovrstno povezovanje podpira približno 80 % ravnateljev in svetovalnih delavcev. Največ svetovalnih delavcev in ravnateljev meni, da bi naj ta srečanja organiziral ZRSŠ (več kot 40 %) ali center za socialno delo. Glede na rezultat pa bi lahko posameznim okoljem predlagali, naj se sama odločijo glede tega, kdo bi mrežo koordiniral. Izbira bi lahko bila ZRSŠ, center za socialno delo ali svetovalni center. Ker pa je kar nekaj predlogov tudi za posamezne šole, bi tudi ta možnost lahko prišla v poštev. K organizaciji pa bi bilo smiselno pritegniti tudi občine.

Realizacija te pobude je zagotovo ena od prioritarnih nalog v okviru razvijanja delovanja svetovalnih služb. Prvo srečanje bi najlažje organiziral ZRSŠ.

Graf 3: Kdo naj bi koordiniral lokalno mrežo svetovalcev?

Vsebina dela svetovalnih služb

S katerimi problemi učencev/dijakov se v zadnjih letih najpogosteje srečujejo svetovalni delavci?

Naslednje vprašanje je bilo namenjeno ugotavljanju problemov, s katerimi se v zadnjih letih najpogosteje srečujejo svetovalni delavci na področju dela z otroki/učenci/dijaki.

Ugotavljamo, da svetovalni delavci menijo, da si po pogostosti sledijo:

R1 – vzgojni problemi, disciplina, nasilje,

R2 – učne težave,

R3 – OPP (otroci s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo).

Tudi ravnateljji na prvo mesto postavljajo vedenjske probleme, na drugo mesto pa otroke s posebnimi potrebami. Sledijo socialna oz. družinska problematika ter učne težave. Na četrto mesto pa tako svetovalni delavci kot ravnateljji postavljajo administrativno delo.

Rangi se nekoliko spremenijo, če analiziramo odgovore z vidika strokovnih profilov svetovalnih delavcev ter tudi, če vzamemo kot izhodišče primerjave število otrok/učencev/dijakov na enega svetovalnega delavca.

Medtem ko pedagogi, psihologi in socialni delavci na drugo mesto postavljajo učne težave, socialni pedagogi in defektologi sem umeščajo otroke s posebnimi potrebami. Po rangih sledijo pri pedagogih in psihologih naloge s področja dela z nadarjenimi ter poklicna orientacija. Zanimivo pa je, da slednjih nalog pri socialnih pedagogih in defektologih med aktualnimi problemi ne najdemo.

Pomembno je spoznanje, da so na šolah z več kot 600 učenci na enega svetovalnega delavca na prvem mestu problemi otrok s posebnimi potrebami, tem šele sledijo učne težave, na manjših šolah pa so v ospredju vzgojni problemi in tem sledita druga dva problema.

To lahko pomeni, da je na velikih šolah vprašanje vzgoje in discipline veliko bolj prepuščeno le razrednikom, saj je z otroki s posebnimi potrebami že toliko dela, da učenci s težavami vedenja ne pridejo na vrsto.

Pri ravnateljih pa, glede na omenjena kriterija, razlik v zaporedju ni opaziti.

Ali lahko omenjeno dejstvo sprejmemo, ne da bi kritično ocenili kakovost izvajanja svetovalnega dela na »prevelikih« šolah? Vsekakor število otrok na enega svetovalnega delavca vpliva na to, s čim se le-ta prioritetno in največ časa ukvarja. To tudi govori v prid predlogu, da se pri sistemizaciji upošteva tako število vseh učencev kot tudi število učencev z odločbami (otroke s posebnimi potrebami).

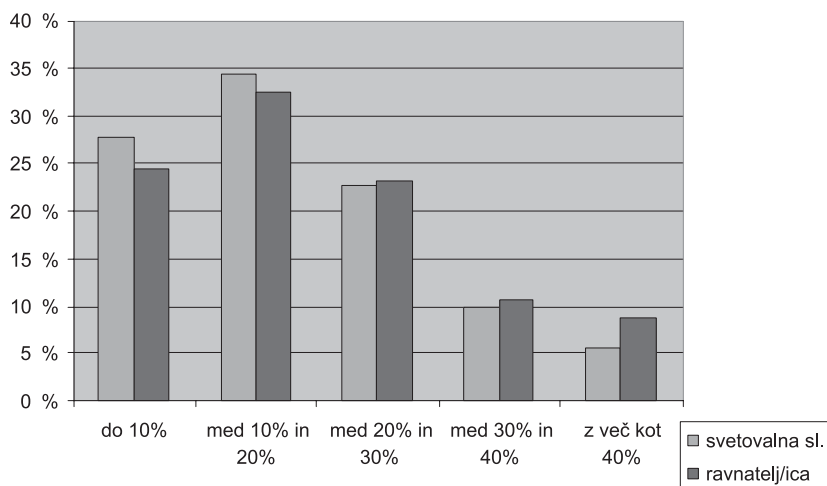
Kolikšen delež otrok/učencev/dijakov svetovalni delavci vključujejo v poglobljene individualne oblike pomoči?

Za časovno obremenjenost in kakovost dela svetovalnih delavcev je pomembna tudi oblika svetovanja. Zato smo svetovalne delavce in ravnatelje tudi vprašali, s kolikšnim deležem otrok/učencev/dijakov svetovalni delavci praviloma

vzpostavijo poglobljeni osebni stik (individualni svetovalni pogovor oz. obravnava; individualni projekt pomoči).

Odgovori med svetovalnimi delavci in ravnatelji so izjemno skladni. Odgovori in zaporedje veljajo tudi ob upoštevanju profilov svetovalnih delavcev ter ob upoštevanju števila otrok/učencev/dijakov na enega svetovalnega delavca.

Stanje ponazarja naslednji graf. Odgovori nam dajejo pomembno informacijo. Lahko nam pomagajo tudi razumeti, kako pomembno je število učencev za kakovost svetovalnega dela, saj lahko individualne obravnave (individualni projekti pomoči) na velikih šolah zavzamejo večino delovnega časa svetovalnega delavca.

Graf 4: Delež otrok / učencev / dijakov, vključenih v individualno obravnavo

Pri katerih strokovnih nalogah svetovalni delavci sodelujejo v timih z učitelji/vzgojitelji?

Naloge svetovalnih delavcev se v skladu s programskimi smernicami tesno prepletajo z nalogami učiteljev. Zato je bilo pomembno ugotoviti, katere so tri najpomembnejše strokovne naloge – problemi, pri katerih v zadnjih letih svetovalni delavci najintenzivneje sodelujejo s skupinami učiteljev (projektni timi, aktivni, učiteljski zbori).

Tako ravnatelji kot svetovalni delavci postavljajo na prvo mesto delo z otroki s posebnimi potrebami, na drugo uvajanje novosti, na tretje delo na konferencah, aktivnih ter administracijo. Učne težave in poklicna orientacija pridejo pri obeh podskupinah šele na četrto in peto mesto. Tudi drugi rangi se pokrivajo (preglednica 7).

Se pa rangi razlikujejo, če primerjamo odgovore po profilih svetovalnih delavcev in glede na število otrok/učencev/dijakov na enega svetovalnega delavca.

Psihologi na drugo mesto uvrščajo delo z nadarjenimi in šele na tretje

uvajanje novosti, pri socialnih delavcih je na drugem mestu administrativno delo v sodelovanju z učitelji (predpostavljamo, da gre za urejanje subvencij); to pa je pri defektologih celo na prvem mestu (gre za delo v povezavi z nalogami za otroke s posebnimi potrebami). Pri socialnih pedagogih pa izrazito prednjačijo naloge za te otroke in disciplinski problemi. Predpostavljamo, da svetovalni delavci v okvir administrativnega dela štejejo številna poročila, ki jih je v zvezi z otroki s posebnimi potrebami treba pripravljati. In svetovalni delavci marsikdaj prevzemajo tudi naloge razrednikov.

Strokovne naloge	Svetovalna služba		Ravnatelj/ica	
	n	%	n	%
administrativno delo (in delo z učitelji, konference, aktivni, razredniške naloge)	162	17,3 %	91	19,7 %
delo z nadarjenimi	105	11,2 %	53	11,4 %
disciplinski, vzgojni problemi	128	13,7 %	56	12,1 %
poklicno usmerjanje	40	4,3 %	17	3,7 %
otroci s posebnimi potrebami	255	27,2 %	113	24,4 %
učne težave	64	6,8 %	32	6,9 %
uvajanje novosti (devetletka, razvojni timi, IP ...)	183	19,5 %	101	21,8 %
Skupaj	937	100,0 %	463	100,0 %

Preglednica 7: Naloge, ki jih svetovalni delavci izvajajo skupaj s skupinami učiteljev

Zadovoljstvo svetovalnih delavcev s svojim položajem in s strokovno podporo ZRSŠ

Zadovoljstvo s svojim položajem oz. ali bi svetovalni delavci menjali službo?

Dosedanja proučevanja so nam pokazala, da so svetovalni delavci večinoma zadovoljni s svojim delom in položajem (Škarič idr. 2004, 2005). Vendar pa nas je tokrat zanimalo, kako trdna so njihova stališča. Zato smo postavili vprašanje: Ali bi, če bi mogel/a, zamenjal/a službo?

Ugotovitve se skladajo s prejšnjimi analizami. Večina svetovalnih delavcev ne bi zamenjala službe. Odprti odgovori pa nam kažejo, da gre za zelo pomembne razloge, kot so: veselje do tega dela, zadovoljnost s položajem, delom, odnosi itn.

Ravnatelji pa pogosteje kot svetovalni delavci menijo (tako jih meni 50 %), da bi svetovalni delavci zamenjali službo, če bi imeli možnost. Ocenjujemo, da ravnatelji morda še bolj kot ti delavci čutijo težavnost svetovalnega dela. Vendar pa, ker svetovalne delavce to delo veseli in jih izpolnjuje, kljub vsemu ostajajo. Vsekakor pa je pomembno podrobneje proučiti tudi razloge tistih 26 % svetovalnih delavcev, ki pa bi to naredili. *Velika večina teh govori o preobremenjenosti, izgorelosti ter stalnem strahu pred izgubo polne zaposlitve.*

Vsekakor se prav pri njih kaže nujnost možnosti vključitve v supervizijo ter

potreba po več podpore in pomoči tudi pri organizaciji in načrtovanju njihovega dela. Prav tako pa je na državni ravni nujno treba zmanjšati stalno bojazen pred izgubo polne zaposlitve.

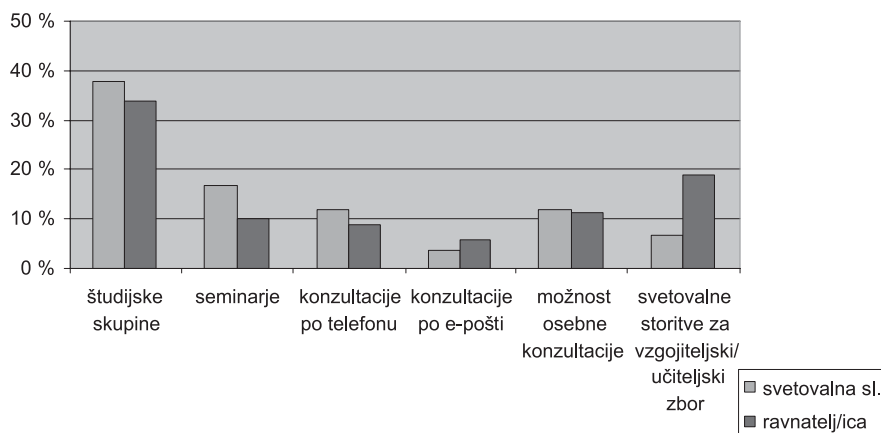
Posebej pa se je problem pokazal pri socialnih pedagogih. Oni bi tudi najpogosteje menjali službo, če bi imeli možnost. Podrobneje bo treba proučiti, zakaj se oni počutijo najslabše. Zanimivo namreč je, da se defektologi, ki so enako »nov profil« v okviru svetovalne službe (ta dva profila spadata med svetovalne delavce šele od leta 1996), počutijo od vseh svetovalnih delavcev najbolje. Menimo, da morda zato, ker večinoma opravljajo naloge dodatne strokovne pomoči, ki jih opredeljuje zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, torej poučujejo in ne opravljajo toliko svetovalnega dela.

Strokovna podpora ZRSS oz. kaj bi od ponujenih oblik podpore najbolj pogrešali?

Sledilo je vprašanje o tem, kaj menijo o pomenu strokovne podpore ZRSS oz. katero obliko strokovne podpore ZRSS bi najbolj pogrešali. Tako svetovalni delavci kot ravnatelji na prvem mestu navajajo študijske skupine. Pri svetovalnih delavcih sledijo seminarji in osebne konzultacije, pri ravnateljih pa svetovalne storitve za učiteljske zборе in nato možnost osebne konzultacije. Predpostavljamo, da je takšno videnje ravnateljev posledica nove kulture šole, ki skupno učenje učiteljev razume kot pogoj za kakovosten notranji razvoj šole. To je vsekakor dober rezultat večletnih prizadevanj ZRSS, da svoje delovanje postavi na sodobna spoznanja o pomenu šole kot učeče se skupnosti za vsako uvajanje novosti.

Manjše razlike se pojavljajo med ravnatelji nekdanjimi učitelji in ravnatelji nekdanjimi svetovalnimi delavci. Slednji bi manj pogrešali seminarje ZRSS, bolj pa osebne konzultacije po telefonu in svetovalne storitve za učiteljske zборе. Tudi to je za ZRSS zelo pomembna informacija.

Naslednji grafični prikaz ponazarja zbrane odgovore.

Graf 5: Kaj bi od ponudbe ZRSS najbolj pogrešali?

Vloga svetovalnih delavcev v razvojno-proučevalnem delu šole / vrtca

Ali svetovalni delavci s svojim delom pomembno prispevajo k razvojno-proučevalnemu delu šole/vrtca?

Vse dosedanje analize kažejo, da svetovalni delavci menijo, da med nalogami, predvidenimi v programskih smernicah, zapostavljajo razvojno-proučevalno delo, in to na račun dejavnosti pomoči (Škarič idr. 2004, 2005).

V tej analizi postavljeno vprašanje o tem, ali po njihovem mnenju s svojim specifičnim strokovnim znanjem oz. kompetencami pomembno prispevajo k razvojno-proučevalnemu delu v vrtcu oz. šoli, pa kaže, da je kar 63 % ravnateljev o tem prepričanih, medtem ko tako meni le 39,4 % svetovalnih delavcev. Približno enak delež obojih (okoli 30 %) pa meni, da za to delo svetovalni delavci nimajo časa. Odgovori se ne razlikujejo, tudi če upoštevamo število otrok na enega svetovalnega delavca. Je pa zanimivo in tudi strokovno logično, da je za tovrstno delo največ nujnosti na velikih šolah, z več kot 800 otrok na svetovalnega delavca. Na velikih šolah uspešnega dela svetovalne službe ni mogoče snovati na individualnem pristopu.

Najmanj časa namenjajo temu delu psihologi in socialni pedagogi, največ pa defektologi. Morda defektologi sem štejejo čas za študije primerov in za analize dela z otroki s posebnimi potrebami, drugi svetovalni delavci pa ne. To se v okviru dela z otroki s posebnimi potrebami morda tudi dovolj jasno pričakuje.

Nihče od ravnateljev pa se ni odločil za odgovor, da tega dela od svetovalnih delavcev ne pričakuje. Je pa takšnih odgovorov med svetovalnimi delavci kar 11,8 %. Menimo, da je ugotovljeni delež takšen, da to pomeni, da svetovalni delavci razvojno-proučevalnega dela ne smejo zanemarjati, če želijo zadostiti pričakovanjem in potrebam šol. Vendar pa nas lahko skrbi dejstvo, da slaba tretjina tako svetovalnih delavcev kot ravnateljev meni, da za te naloge svetovalni delavci nimajo časa.

Očitno je, da bo na ravni šolskega sistema treba presoditi, ali ni razvojno-svetovalno delo, za katero so svetovalni delavci usposobljeni, v resnici tako pomembna prednost naše svetovalne službe (v primerjavi z službami v drugih državah), da ga je, še posebno razmerah vse večje avtonomije šole in poudarjenega pomena notranjega razvoja šole, treba najprej bistveno razbremeniti administrativnih nalog, ki ne spadajo v njegovo področje dela, in tako svetovalnim delavcem omogočiti, da s svojim specifičnim strokovnim znanjem v resnici bistveno prispevajo k celostnemu notranjemu razvoju šol. Izvajanje teh nalog pa vsi sodobni šolski sistemi tudi pričakujejo (Bezić 2002). Resnici na ljubo to od svetovalnih delavcev zahteva že 67. člen ZOFVI, vendar se tega očitno (čeprav z razlogom) ne držijo.

Na podlagi analize odgovorov na vprašanje o tem, na kakšen način razvojno-proučevalne naloge izvajajo, smo ugotovili da jih izvajajo tako samostojno kot skupaj z drugimi člani svetovalne službe, z učitelji, vodstvom in zunanjimi ustanovami.

Zanimivo pa je, da 10 % ravnateljev sploh ne ve, ali je svetovalni delavec v prejšnjem letu kakšno analizo sploh opravil. Med njimi ni ravnateljev nekdanjih

svetovalnih delavcev. Ti tudi menijo (77 %), da lahko svetovalni delavci uspešno razvojno-proučevalno delajo. Morda pa jim oni, zaradi globljega poznavanja specifičnega znanja svetovalnih delavcev, dajejo tudi več spodbud in podpore pri tem delu.

V analizi smo zbrali tudi vsebine razvojno-proučevalnih nalog. Gre za stotine naslovov različnih analiz ter mikroraziskav, ki zadevajo vsa področja delovanja šole. Ugotavljali smo pogostost nalog posameznega področja dela svetovalnih delavcev. Največ jih je bilo s področja učenja in poučevanja in s področja vzgoje, discipline, kulture in klime šole.

Sklepne ugotovitve in predlogi za izboljševanje razmer

Na podlagi analize smo prišli do naslednjih bistvenih ugotovitev:

1. Glede na delež respondentov od celotne populacije lahko ugotovitve analize sprejmemo kot zanesljive in veljavne za celotno populacijo.
2. Velika večina tako svetovalnih delavcev kot ravnateljev podpira normativ za zaposlitev svetovalnih delavcev, ki omogoča zaposlitev enega svetovalnega delavca za največ 400 otrok/učencev/dijakov. To je po mnenju svetovalnih delavcev in ravnateljev tista meja, ki še omogoča kakovostno uresničevanje v Programskih smernicah zapisanega poslanstva in predvidenih nalog svetovalne službe.
3. Pri oblikovanju kriterijev za prilagajanje normativov je po mnenju svetovalnih delavcev in ravnateljev nujno upoštevati specifične, in sicer po naslednjem vrstnem redu: število otrok/učencev, število otrok/učencev z odločbami, organizacijske značilnosti šole, oddaljenost šole od specializiranih svetovalnih ustanov in gospodarsko razvitost okolja.
4. Niti ravnatelji niti svetovalni delavci ne podpirajo ideje o povezovanju šol na način, da bi svetovalni delavci zaradi svojega strokovnega profila specifično strokovno delo opravljali še za drugo šolo. Trenutno je smiselna le razvojna naloga, v kateri bi sodelovale šole prostovoljno. Šol, ki bi bile pripravljene sodelovati, je največ 20 % (torej približno 90 osnovnih in srednjih šol).
5. Jasno se je pokazala potreba po tem, da se enkrat ali dvakrat na leto organizira srečanja vseh nosilcev svetovalnih dejavnosti v neki občini ali za bližnje občine. Takšna srečanja naj koordinira ZRSŠ ali druga soglasno izbrana ustanova v določenem okolju.
6. Svetovalni delavci v zadnjih letih (od leta 2000) veliko svojega časa namenjajo predvsem za delo z učenci z vedenjskimi in vzgojnimi težavami, z učenci z učnimi težavami ter za delo z učenci, ki imajo odločbe o usmeritvi (otroci s posebnimi potrebami). Individualne obravnave oz. individualni projekti pomoči še zmeraj zavzemajo velik del delovnega časa svetovalnih delavcev, saj jih po presoji svetovalnih delavcev in ravnateljev potrebuje od 10 % do 30 % otrok/učencev/dijakov. To ima lahko še posebno negativne vplive na uresničevanje prožnega ravnotežja med temeljnimi dejavnostmi svetovalne službe ter na obremenjenost svetovalnih delavcev na velikih

šolah (z več kot 600 učencev na enega svetovalnega delavca). Tam se največ časa namenja za delo z otroki s posebnimi potrebami.

7. S skupinami učiteljev sodelujejo svetovalni delavci največ zaradi otrok s posebnimi potrebami, pri uvajanju novosti in pri razredniških nalogah, v aktivih in administrativnih nalogah. Po profilih se vrstni red nekoliko razlikuje. Psihologi sodelujejo z učitelji največ zaradi otrok s posebnimi potrebami in nadarjenih učencev. Zanimivo je, da se na zadnjih mestih sodelovanja svetovalnih delavcev s skupinami učiteljev pojavljajo učne težave in poklicna orientacija. To spoznanje lahko pomeni tudi, da se obe nalogi izvajata nepovezano z učitelji, kar pa lahko povzroča neučinkovitost in neuspešnost prizadevanj svetovalnih delavcev. Prav za ti dve področji smo že doslej organizirali zelo veliko strokovnih usposabljanj (Bezić 2007), vendar pa bo nujno tudi med učitelji ozavestiti pomen oblikovanja ključnih kompetenc učenje učenja ter načrtovanja in vodenja kariere kot integralnega dela pouka vsakega predmeta oz. področja.
 8. Kar zadeva strokovno podporo ZRSŠ, bi svetovalni delavci in ravnatelji najbolj pogrešali študijske skupine ZRSŠ, oboji tudi individualne konzultacije po telefonu in osebne konzultacije. Medtem ko naj bi svetovalni delavci nato bolj pogrešali seminarje, pa bi ravnatelji svetovalne storitve in tematske konference za učiteljske zbore. Očitno je, da mora ZRSŠ tovrstno podporo šolam dajati in razvijati naprej;
 9. Del svetovalnih delavcev, predvsem zaradi pomanjkanja časa, ne izvaja razvojno-proučevalnega dela, čeprav ravnatelji (še bolj kot oni sami) zaupajo v njihove tovrstne zmožnosti. Njihovo razvojno-proučevalno delo poteka samostojno ali skupaj z notranjimi ali zunanjimi strokovnjaki. Je raznoliko in zelo obsežno ter usmerjeno predvsem na področje učenja in poučevanja ter šolskega reda, vzgoje in kulture.
 10. Kljub veliki obremenjenosti tri četrtine svetovalnih delavcev ne bi zamenjalo službe, tudi če bi jo mogli, ker to delo dojemajo kot svojo poslanstvo. Vsekakor pa je treba skrbno preveriti, katere so največje prepreke za njihovo zadovoljstvo (še predvsem pri socialnih pedagogih), in jim s podporo (supervizijske skupine, osebne konzultacije, mentorstva) ter iskanjem boljših sistemskih rešitev pomagati izboljševati razmere za delo. Predvsem pa je treba na vseh nivojih opozarjati na to, da nekatere administrativne ali druge, čeprav strokovne službe ne smejo preprečevati uresničevanja strokovnih usmeritev in poslanstva svetovalne službe.
- Na podlagi ugotovitev predlagamo naslednje dejavnosti ZRSŠ in drugih ustanov. Nujno bi bilo:
- uveljaviti normativ tako, da bo veljalo, da na enega svetovalnega delavca ne pride več kot 400 učencev; pri sistemizaciji delovnega mesta pa je treba upoštevati tudi specifične, ki so jih v tej raziskavi izpostavili svetovalni delavci in ravnatelji;
 - seznaniti ravnatelje s posledicami preobremenitev svetovalnih delavcev z administrativnim in drugim delom, ki ne spada v področje dejavnosti in ni del poslanstva svetovalne službe. Jasno določiti obvezno dokumentacijo za svetovalne službe;

- v letu 2008/09 razpisati razvojni projekt za preizkus modela skupnega delovanja svetovalnih delavcev različnih šol;
- okrepiti skupinske oblike dela svetovalnih delavcev z učenci in učitelji. Okrepiti sodelovanje na področju učenja učenja in poklicne oz. karierne orientacije;
- naprej razvijati delo študijskih skupin, seminarje, še okrepiti možnost svetovanja pa telefonu, elektronski pošti ter možnost osebnega svetovanja;
- organizirati srečanja svetovalnih delavcev v lokalnih okoljih z drugimi nosilci svetovalnih dejavnosti; iniciativo pričakujejo svetovalni delavci od ZRSŠ;
- skrbno proučiti razloge za slabo počutje socialnih pedagogov v šolah;
- spodbuditi Ministrstvo za šolstvo in šport, da upošteva rezultate te analize pri načrtovanju nadaljnjega razvoja sistema zaposlovanja ter pri razvijanju zakonskih in podzakonskih aktov.

Literatura

- Bezić, T. (2002). Primerjalna analiza konceptov razvojnega in svetovalnega dela v osnovnem šolstvu : magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Bezić, T. (2007). Svetovalna služba sedem let po sprejemu Programskih smernic za njeno delo. Šolsko svetovalno delo, letn. XII, št. 1–2.
- Informiranje in svetovanje za vseživljenjsko učenje in razvoj kariere v Sloveniji (2006): stanje in perspektive. Zbornik (ur. Vilič Klenovšek, T.). Ljubljana: ACS
- Programske smernice za delo svetovalne službe (1999). Ministrstvo za šolstvo in šport, Nacionalna kurikularna komisija: <http://www.mss.edus.si/šolstvo/svetovalna> (marec 2008).
- Škarič, J. idr. (2005). Poročilo o spremljanju uresničevanja Programskih smernic za svetovalno službo v osnovni šoli, šolsko leto 2004/2005. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo (arhiv ZRSŠ).
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI), Ur. l. RS št. 16/2007.
- Zakon o osnovni šoli (ZOsni) – Ur. l. RS št. 81/2006.
- Zakon o gimnazijah (ZGim) – (Ur. l. RS št. 1/2007.
- Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI) – Uradni list RS št. 79/2006.

BEZIĆ, Tanja, M.A.

THE DEVELOPMENT AND THE OBSERVATION OF THE OPERATING OF THE COUNSELLING SERVICES' NET

Abstract: In the article, we present the results of the analysis carried out in 2007, in the frame of the project The Development and the observation of the operating of the counselling services' net. We analysed the situation referring to employed counsellors in kindergartens, primary and secondary schools, as well as counsellors' and headmasters' opinions (primary schools, primary schools with kindergarten departments and secondary schools) about circumstances of counselling work. On the basis of findings, we suggest some systemic and organisational solutions, which might contribute to the modernisation of counselling services' work and to the modernisation of their net's operating. The analysis showed that besides suitable circumstances for qualitative counselling services, it is equally important to take into account not only the number of pupils and students, but also the contents of tasks, defined with law and conceptual documents, as well as their extent. Although the number of pupils and students in Slovene schools is decreasing, this does not mean that Slovene schools could do with fewer counsellors. Even an inconsiderate organisational change in the operating of these services could cause unpredictable consequences. This does not mean that we can consent to the existing state uncritically. It only means that every change of operating has to be always evaluated, mostly from the point of view of pupil's and student's advantages, but also from the point of view of the interior developmental power of a kindergarten and a school respectively.

Keywords: counselling in primary and secondary school, employment norms, counselling services' activities, administrative work in counselling, counsellors' co-operation with teachers, pre-school teachers and schools, connections within local environment.